

Branimo življenjske korenine

Tržaški občinski svet je na seji z dne 30. januarja z večino glasov dal pristanek, naj se sinhrotron ali svetlobni generator namesti na območju Bazovice in ne znotraj področja za znanstvene raziskave pri Padričah, kot je bilo prvotno določeno. Tako je sklenilo 37 svetovalcev Liste za Trst, Kršč. demokracije, republikanske in socialistične stranke. Proti so bili svetovalci Slovenske skupnosti, komunistične stranke in Tržaškega gibanja (skupno 13 svetovalcev), slovenski socialist Jagodic in dva listarja sta se glasovanja vzdržala. Vsi spreminjalni predlogi so bili z večino glasov zavrnjeni. Glasovalni stroj večine je torej deloval brezhibno, večina je bila gluha za argumente, ki so jih navajali ti, ki jim je pri srcu naravno ravnovesje in ki se ne strinjajo, da se to ravnovesje brez potrebe žrtvuje na oltar sinhrotrona oziroma razvoja tehnike. Večina je tako rekoč z zaprtimi očmi osvojila predlog znanstvenega odbora, naj se sinhrotron namesti pri Bazovici in naj se v ta namen vinkulira 45 hektarov zemljišča, last domačinov iz Bazovice.

Glede na izid glasovanja je predstavnik Slovenske skupnosti prof. Aleš Lokar predložil občinskemu svetu daljšo resolucijo, ki zahteva v bistvu dvoje: odločno in takojšnjo zanimanje tržaške občinske uprave, naj rimski parlament in vlada končno odobrita globalni zaščitni zakon za slovensko narodno manjšino v Italiji, pristojne občinske oblasti v Trstu pa naj sprejmejo vrsto ukrepov, da novi nasilni poseg na tržaškem Krasu ne bo imel še hujših posledic.

Kljub prigovarjanju (in celo neprikritim grožnjam) naj resolucijo umakne in jo predloži na eni prihodnjih sej, je predstavnik Slovenske skupnosti vztrajal pri zahtevi, naj se občinski svet še na tej seji z glasovanjem izreče o njegovem predlogu. Po daljši razpravi, ki je bila bolj podobna prerekanju, je svet z glasovi svetovalcev Slovenske skupnosti, komunistične stranke in Tržaškega gibanja resolucijo odobril. Omeniti je treba, da so socialisti glasovali le za drugi in sklepni del resolucije, medtem ko so se Listarji, Kršč. demokracija in predstavnik republikancev glasovanja vzdržali.

Kako se bodo dogodki odslej razvijali, je v tem trenutku težko natančno predvidevati. Že zdaj pa je treba ugotoviti, da

■ nadaljevanje na 2. strani ■

Za ohranitev dvojezičnega šolstva na Koroškem

SLOVENSKA MANIFESTACIJA NA DUNAJU

Na Dunaju je bila v soboto, 31. januarja, velika manifestacija koroških Slovencev v obrambo dvojezičnega šolstva. Iz Celovca je odpotoval proti Dunaju poseben vlak z več kot tisoč demonstranti. Na Dunaju so se jim pridružili še drugi Slovenci, a tudi manjšini naklonjeni avstrijski sodržavljani, predvsem študentje in profesorji ter pripadniki organizacij katoliške in socialistične mladine. Ob 11. uri je bil shod pred Opero, nato je sprevoz šel do kanclerske palače, kjer so predsedniku vlade izročili posebno resolucijo.

O tej problematiki, a tudi o širšem vprašanju spoštovanja pravic vseh manjšin v Avstriji je govoril v parlamentu koroški državni poslanec Karel Smolle. Poudaril je predvsem misel, da oblasti ne smejo sprejeti nobenega ukrepa proti volji manjšin. Pritegniti jih je treba k soodločanju o lastni usodi. V svojem posegu o programu nove vlade, ki ga je predstavil v prejšnjih dneh kancler Vranitzki, je Smolle opozoril na bistvena vprašanja slovenskega prebivalstva. Nato je prebral skupni dokument avstrijskih manjšin v madžarščini, hrvaščini, češčini in slovenščini.

Prav v petek, 30. januarja, pa je koroški deželni zbor v Celovcu osvojil predlog deželne pedagoške komisije, ki gre čisto proti zahtevam koroških Slovencev na področju šolstva.

SLOVENSKA SKUPNOST O MANIFESTACIJI NA DUNAJU

Ob veliki manifestaciji za ohranitev dvojezičnega šolstva na Koroškem je deželno tajništvo Slovenske skupnosti poslalo predsedniku Narodnega sveta koroških Slovencev dr. Matevžu Grilcu naslednje pismo:

»Deželno tajništvo Slovenske skupnosti iskreno čestita Narodnemu svetu koroških Slovencev in ostalim prirediteljem mogočne sobotne manifestacije na Dunaju. Naša narodnostna skupnost čuti z vami in

SLOVENSKA PROSVETA
in
DRUŠTVO SLOVENSКИH
IZOBRAŽENCEV

vabita na

PREŠERNOVO PROSLAVO

v ponedeljek, 9. februarja, ob 20.30
v Peterlinovi dvorani.

Podelili bodo literarne nagrade
XV. natečaja Mladike in XII. tekmo-
vanja Mladi oder.

Pela bo sopranistka Ljubica Berce-Košuta ob klavirski spremljavi
prof. Tomaža Simčiča.

Govoril bo pisatelj Boris Pahor.

podpira vaše napore za ohranitev in razvoj Slovencev na Koroškem ter za pravične odnose med obema narodoma v deželi.

Kot močna dokaza volje do življenja in zahteve po pravici sta idealno povezani vaša sedanja manifestacija v avstrijski prestolnici in naš veliki shod za zaščitni zakon na Travniku v Gorici.

Pozdravljamo vas z iskreno željo, da bi demonstracija na Dunaju kmalu dosegla svoj cilj!«

Zmaga demokracije na Filipinih

Zadnji izidi ljudskega glasovanja na Filipinih potrjujejo napovedi o prodorni zmagi predsednice Aquinove, ki je predlagala volilcem potrditev besedila nove ustave. Že prvi podatki so kazali, da je glasovalo za novo ustavo kakih 80 odstotkov volivcev, proti njej pa približno okoli 20 odstotkov.

Dokončne uradne izide bodo objavili šele v soboto. Vseh upravičencev je bilo 25 milijonov. Volilna udeležba je bila nad pričakovanjem, in sicer okoli 80 odstotkov. Ne poročajo o kakih hujših incidentih. Le

na otoku Mindanao je prišlo do nekaterih spopadov s komunistično gverilo. Trije gverilci so padli, trije vojaki pa so bili ranjeni. Aquinova je izjavila, da je ponosna zaradi poštenih in urejenih volitev. Poveljnik vojske general Ramos pa je obžaloval, da zaradi varnostnih ukrepov skoraj polovica vojakov ni smela na volišča. Med drugim je moral vsakdo voliti le v kraju stalnega bivališča.

Z nekaterih področij prihajajo podatki o uspehih nasprotnikov Aquinove. Tako

■ dalje na 2. strani ■

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 8. februarja, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.15 Mladinski oder: »Pozor, črna mabela!« (Adam Bahdaj, Lučka Susič); 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Nediški zvon; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila; 14.45 Športni in glasbeni popoldan; 16.00 Športne novice; 17.30 Telefonski razgovori ter nagradno tekmovaljevanje s poslušalci; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 9. februarja, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljičja; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Pričevanja o Tigrju; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Liki iz naše preteklosti: pravnik in strokovni pisec Branko Premrou; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Zborovska glasba; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: »Pravljici in vrtljaki«; 16.00 Osebo; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Orkes'er »Haydn Philharmonia«; 18.00 Kmetijski tednik; 19.00 Radijski dnevnik.

■ TOREK, 10. februarja, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljičja; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Nediški zvon; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Beleška - Prehrana in zdravje; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Povejmo v živo!; 15.00 Mladi mladim; 16.00 V znamenju Rdečega križa; »Haydn Philharmonia«; 18.00 Branko Šomen: »Slovenski humoristični prazniki«; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SREDA, 11. februarja, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljičja; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 V objemu gora; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Rastline: strupi ali zdravila? - Notranja tiska in trda stvarnost sta kovali našega človeka in njegovo umetnost; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Revija Zveze cerkvenih pevskih zborov v Kulturnem domu v Trstu; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Gospodarska problematika; 15.00 Križem-kraži!; 16.00 Od Milj do Devina; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Pianist Aleksander Rojc v našem studiu; 18.00 Kulturni in družbeni odmevi; 19.00 Radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 12. februarja, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljičja; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Od Milj do Devina; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Naš jezik - Film, kultura, realnost; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otrok in šola; 15.00 Diskorama; 16.00 Na goriškem valu; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Učiteljski ženski zbor iz Ostrave na Moravskem; 18.00 »Iz snežniških gozdov na balkanski jug«; spomini Alojza Zidarja; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PETEK, 13. februarja, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljičja; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Na goriškem valu; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Spoznavajmo naš mali, nevidni svet! (ponovitev) - Ščedensko narečje; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Zborovska glasba; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Naš jezik; 14.20 Ne prezirimo!; 15.00 V svetu filma; 16.00 Osebo; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Kulturni dogodki; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 14. februarja, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljičja; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert v repertoarju cerkvi: Ensemble »Concerto« iz Milana, vodi Roberto Gini; 11.10 Dekliški zbor »Vesna« iz Križa; 11.30 Bio-vrt - »Čej so tiste stazice«, oddaja iz Kanalske doline; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: »Kaj je v vrečici?«; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Adrijan Rustja: »Kraška raket«, folklorno-dokumentarna oddaja; 19.00 Radijski dnevnik.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »NOVI LIST« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157. Odgovorni urednik: dr. Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart. Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

40 LET RADIA KOPER

V dvorcu Zemono pri Vipavi je bila v petek, 30. januarja, ob 40-letnici ustanovitve Radia »Slovensko Primorje«, predhodnika Radia Koper, okrogla miza na temo: »Obveščanje ob meji - dejavnik sožitja in sodelovanja«. Okroglo mizo sta priredili občinska konferenca Socialistične zveze delovnega ljudstva Ajdovščina in skupščina občine Ajdovščina v sodelovanju z Radiom Koper, Socialistično zvezo delovnega ljudstva Severnoprimerjskih občin in republiško konferenco Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije. Še prej so ob nekdanjih prostorih prvega radia v parku ob Hublju v Ajdovščini odkrili spominsko ploščo.

Okrogle mize so se udeležili številni uredniki in družbeno politični delavci iz Slovenije, med njimi predsednik Socialistične zveze Jože Smole, Mitja Ribičič, Rudi Čačinovič ter mnogi znani časnikarji. Iz

Furlanije - Julijske krajine so se okrogle mize prav tako udeležili številni časnikarji in predstavniki glavnih sredstev množičnega obveščanja. Predmet razprave so bili vloga, pomen, in možnosti obveščanja za nadaljnje sodelovanje med Slovenijo in Furlanijo-Julijsko krajino oziroma med Italijo in Jugoslavijo. Številni udeleženci so omenili tudi vlogo sredstev množičnega obveščanja v okviru italijanske narodnosti v Sloveniji in v okviru slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Splošno je prišla do izraza potreba, da se ohrani in še bolj uveljavi inštitucija odprte meje, ki je temeljne važnosti za pretok informacij v obe smeri. Predstavniki slovenskih sredstev množičnega obveščanja v Italiji so obrazložili stanje slovenske narodne manjšine in v tej zvezi poudarili pomen obveščanja ob meji za ohranitev in nadaljnji vsestranski razvoj slovenske manjšine.

OB VPRAŠANJU
DUHOVNIŠKIH POKLICEV

Francoskim škofom, ki so se mudili v Rimu pri obveznem obisku »ad limina« pri papežu, je Janez Pavel II. spregovoril tudi o vprašanju, ki bo vedno bolj pereče v prihodnji stvarnosti katoliške Cerkve. Govorili so o pomanjkanju duhovniških poklicev in možnosti, da se župnijske skupnosti ob nedeljah zberejo pri molitvi tudi brez prisotnosti duhovnika, seveda, če to izrecno dovoli pristojni škof.

Potrjena je bila tudi vest, da se bo papež Janez Pavel II. udeležil »Svetovnega dneva mladine«, ki bo 11. in 12. aprila v Buenos Airesu v Argentini.

PALEOLITSKE UMETNINE

V andaluzijski vasi Ardales v Španiji so odkrili jamske slikarije, ki izvirajo iz Gornjega Paleolitika. Do zdaj so našli 160 risb, ki ponazarjajo živali ter simbolne figure. Stenska slikarija v Ardalesu je stara od 15 do 20.000 let. Risbe so izvedene v rumenih, črnih in rdečih barvah ter predstavljajo jelene, konje in gamse, ki so živeli na Iberijskem polotoku med Paleolitikom. Simbole predstavljajo rdeče pike in trikotniki, ki se skoro povsem ujemajo s podobnimi slikami v številnih drugih evropskih krajih. Jamo v Ardalesu so poznali že več kot 150 let, še pred nekaj leti pa so jo uporabljali kot odlagališče odpadkov.

Zmaga demokracije...

■ nadaljevanje s 1. strani

prevladujejo glasovi proti ustavi na otoku Luzon, od koder je doma bivši predsednik Marcos. Negativni izidi so tudi iz krajev, kjer so bili zadnji vojaški upori.

Nova ustava manjša pristojnosti predsednika republike, ponovno uvaja dvodomni parlamentarni ustroj, krepi vlogo sodstva in določa dolžino predsednikovega mandata na šest let. Ustava pa vsebuje tudi določilo, da se brez novih volitev podaljša mandat sedanje predsednice do junija 1992. To je vzbudilo precej nasprotstev.

Z Nizozemske pa je ravno sinoči prišla vest, da je ministrski predsednik Lubbers uradno predlagal Aquinovo za letošnjo Nobelovo nagrado za mir.

Branimo življenjske...

■ nadaljevanje s 1. strani

slovenska manjšina ne more in ne sme vreči puške v koruzo, temveč mora še dalje vztrajati pri svojih stališčih, kajti pravica ne more zastareti. Slovenska manjšina ima pravico in dolžnost, da brani svoj obstoj. Kot smo v našem listu že večkrat naglasili, Slovencem v Italiji gre za preživetje. Slovenci se branimo pred grožnjami, da izginejo kot posebna narodnostna skupnost. Noben resnični ali namišljeni »napredek« ne daje in ne more dajati večini pravice, da izpodjeda življenjske korenine slovenski narodni manjšini. V tem smislu je treba tudi tolmačiti stališča, ki jih Slovenci zavzemamo do vprašanja lokacije venci zavzemamo do vprašanja lokacije

Albanski nacionalizem v Skopju

Kot poroča jugoslovanska agencija Tanjug, je posebno v Skopju opaziti precej živahno albansko nacionalistično delovanje. O tem naj bi razpravljali organi komunističnega komiteja v Skopju in ugotavljali, da je albanski nacionalizem opazen predvsem v aktivnejšem delovanju albanskih kulturno-folklornih skupin in povečanem delovanju islamskih verskih krogov, ki vedno bolj skrbijo za širjenje ver-

skega pouka in gradnjo bogoslužnih objektov. Vse to naj bi ustvarjalo napetosti v mestu, kjer naj bi nastajali razdori in nerazumevanja med prebivalci. Pojavi albanske narodne angažiranosti in zavednosti očitno začenejo skrbeti člane komunistične zveze v Skopju, ker je na 40 vpisanih morala izključiti tri člane, ki so bili obtoženi albanskega nacionalizma in nestrpnosti.

Stara domača »štala«

Med slovenskimi besedami, ki jih slovničarji preganjajo in za knjižno rabo prepovedujejo, šolniki pa v spisih učencev brez pomisleka prečtavajo, je tudi stara domača beseda »štala«. Imajo jo za izposojenke iz nemščine, in jo nadeščaajo z oznako »hlev«, za katerega pa spet ugotavljajo, da izhaja iz gotščine. Potemtakem bi morali izločiti tudi to slednjo, ostalo ne bi seveda nič. Vendar pa je vprašljivo, če smo Slovenci sploh sprejeli štalo iz kakega germanskega jezika.

Metoda, po kateri so ta sklep napravili, je bila dokaj preprosta: besedo štala najdemo tudi v nemškem slovarju, v drugih slovanskih jezikih pa je vsaj v splošnem, v slovarje zajetem izrazu ni. Mogoče pa, da je v posameznih narečjih. Toda kljub temu je še zmeraj več kot mogoče, da smo Slovenci besedo ohranili neposredno iz indoevropske dediščine. Zlasti še zato, ker gre za značilno stavbo v pastirstvu gorskega sveta, kakor so npr. Alpe, medtem ko je čredništvo po obsežnih vzhodnoevropskih ravninah, kjer bivajo drugi slovanski narodi, povsem drugačnega značaja.

Da je ta beseda ohranjena v slovenščini, v drugih slovanskih jezikih pa je vsaj izrazito ni, ne bi bil edini primer te vrste. Značilno je, da jo najdemo tudi v staroindijskem jeziku (sanskrit), kjer pomeni *sthālati* — nekaj, kar stoji, *sthālam* — celina, kopno (Walde-Hofmann I 818), to je nekaj trdnega. Isto besedo najdemo tudi v baltskih jezikih, v starem pruskem: *stallit* — stati, *stalis* - miza, v litvanskem: *stalas* - miza, *po-stolai* (mn.) - stojalo. Seveda se nahaja tudi v grščini kot *stólos* - hlod, gredelj, *stellein* - pokonci postaviti, pa tudi v starem bolgarskem: *stol'* - sedež, tron. Torej v različno izvedenih pomenih iz indoevropskega korena *sthal* - postaviti pokonci, namestiti.

Izmed sodobnih jezikov jo ima italijanščina: *stalla*, tudi furlanščina: *stāle*, pa angleščina: *stall*, francoščina: *stalle*, vse v pomenu štale in hleva, ter nekaj izvedenih pomenih, kakor npr. v angleščini kot stojnica, itd. V latinskem je *stalo*, *stolidus*, *stoltus*.

Izločanje te besede iz pisne rabe je toliko bolj nesmiselno, ker zanjo ni dejanskega nadomestila. Izraz »štala« pomeni namreč gospodarsko poslopje za živino, v katerem je prostor za krave (štala), manjši prostor za drobnico (hlev), nad tem pa večji prostor za razna dela, npr. skedenj, in še nad tem prostor za seno, za katerega obstaja po slovenskih krajih spet različno imenovanje. Hlevov je lahko tudi več, eden za ovce, drugi za koze, pa za prašiče. Slednjemu rečejo tudi svinjšček. Tudi ograda v štali, kamor zaprejo mlada teleta, pa tudi ovce itd., se imenuje hlev. Slovenska kmetija je morala imeti dve temeljni stavbi: hišo in štalo, drugo po potrebi.

Po metodi naših slovničarjev za čiščenje jezika bi morali štalo odpraviti iz svojega besedišča tudi Italijani, Francozi, Angleži, Grki, tudi Indijci in še kdo, češ da je prevzeta. V resnici pa vidimo, da gre za staro indoevropsko besedo, izvajano od pomena: stati postaviti, in da je zato njeno preganjanje pri nas povsem neupravičeno.

š a

Obrambni minister Spadolini je ustanovil komisijo, ki bo morala ugotoviti, ali ustreza resnici vest, da so nacisti proti koncu leta 1943 pobili v Lvovu 2000 italijanskih vojakov. Nacisti so te vojake baje zajeli po kapitulaciji Italije 8. septembra leta 1943.

Srečanje čeških in slovaških heraldikov

Proti koncu lanskega leta so imeli to srečanje v mestu Moravska Ostrava ugledni raziskovalci grboslovja in z njim povezane zgodovine ter genealogije (raziskave rodovnikov), ki delujejo v tej državi. Udeležencev je bilo skupaj okoli 120, domačih in gostov iz tujine, predavanj skupno 44. Na Češko-Slovaškem obstaja dokajšnje število heraldičnih društev, ki izdajajo kar 4 revije.

Nekatera predavanja na srečanju so bila izredno zanimiva. Tako je npr. poljski grboslovec L. Pudlowski predaval o vojaški heraldiki, domačini J. Novak je osvetlil grboslovje v pomenu zgodovinskega vira. Zakonca Krejčík sta predstavila tipologijo pečatov škofov in nadškofov iz Olomouca v razdobju od 13. do 19. stoletja.

Izmed drugih posegov je bilo zlasti zanimivo poročilo, ki ga je podal J. Fiedler o »poroki češkega kneza Vratislava z Dragomiro, polabsko kneginjo, in o začetkih zunanje politike Pržemislavov. Predavatelj je v tej poroki videl zaveznitvo Cehov in polabskih Ljuticev proti Veliki Moravski, od katere sta se ta naroda ločila 895. Češko zgodovino je v svojem predavanju obravnaval tudi J. Skutil, povezujoč utemeljitelja velikomoravske dinastije Mojmira (Moj-mir) s pripovedko o grbu rodbine Stifried (Tihi-mir), zastopajoč pri tem mnenje, da je treba iskati središče velikomoravske države nekje ob spodnji Moravi, pri kraju Dürnkrot. P. Pokorný je obravnaval grbovno knjigo češke rodbine Lobkovitz, M. Vondraček pa pečat Jurija Podebrada do 1548. O heraldičnih študijah kneza Karla

Schwarzenberg († aprila 1986) je poročal F. Chocholatý, Z. Alexy pa je spregovoril še o name-ravani izdaji heraldičnega leksikona in pozval nazvoče, naj pri tem podvigu sodelujejo.

V Pragi so iste dni imeli tudi spominski večer po knezu Schwarzenbergu, umrlem na Dunaju (9.4.1986), ki je bil kot zgodovinar in heraldik zelo poznan po vsej Češki in Moravski. Govori v njegov spomin bodo objavljeni kot priloga v obzorniku »Heraldická ročenka«.

—O—

ZDRUŽENJE EVROPSKIH HERALDIKOV

V Rimu so ustanovili združenje, čigar namen je, delovati kot središče za srečanja in razna pojasnila evropskim zgodovinarjem in heraldikom. Poleg tega naj bi to središče tudi usklajevalo različne težnje v zgodovinopisju posameznih dežel v Evropi, ki se zaradi različnih vidikov, posebno nacionalnih in ideoloških, pogosto razhajajo.

Združenje ima namen, izdajati svoje glasilo, ki naj bi obveščalo javnost o novih dosežkih v raziskovanju skupne evropske zgodovine. V predsedstvu so zastopane Italija, Španija, ZR Nemčija, Francija in Avstrija. Pojasnila in dopisi se pošiljajo na naslov: Associazione degli Storici Europei, via Michelangelo Caetani 32, 00186 Roma.

Sovjetska zveza in domači nasprotniki

Sovjetski pravosodni minister Kravtsov je konec januarja uradno izjavil, da v njegovi državi ni političnih zapornikov. V sovjetskih zaporih je po njegovih trditvah le okrog 200 ljudi, ki so bili obsojeni zaradi protidržavnega delovanja. Izjava, ki zveni protislovno, je tudi v nasprotju s tem, kar je povedal Nobelov nagrajenec za mir, Saharov, ki je bil pred kratkim izpuščen na svobodo po večletnem prisilnem bivanju v mestu Gorki. Saharov je povedal, da je v sovjetskih zaporih najmanj 700 ljudi, ki so se znašli v ječah iz razlogov vesti. To število pa se še podvoji ali celo potroji, če se upoštevajo interniranci po sovjetskih psihiatričnih bolnišnicah. Zna-

no je, da je sovjetski režim veliko oporečnikov označil za slaboumne in je svoje psihiatrične strukture dejansko postavil na raven kaznilnic.

Medtem pa prihajajo nova pričevanja o preganjanju disidentov v zahodnih predelih Sovjetske zveze, posebej še v Litvi, kjer je oporečništvo tesno povezano s krčevitimi prizadevanji katoličanov, da preživijo in se utrdijo. Študijsko središče »Krščanska Rusija« poroča o najnovejšem pritisku režima na te skupnosti, ki so se povezovale tudi s tako imenovanimi helsinškimi skupinami. Režim skuša zlasti zatreti ilegalni tisk: v sami Litvi obstaja kar 23 skrivaj tiskanih časopisov.

Mednarodna organizacija o Jugoslaviji

Gospodarska kriza, ki tare Jugoslavijo, vzbuja skrb tudi v mednarodnih krogih. V Parizu je Svetovna organizacija za sodelovanje in razvoj objavila zelo strogo oceno o učinkovitosti stabilizacijskega programa, ki ga je že pred leti sprejela zvezna vlada v Beogradu. Strokovnjaki te organizacije sodijo, da so za jugoslovanske težave krive ustavne šibkosti in nemoč sistema. Prva nuja je danes zmanjšanje inflacije, ki je skoro sto odstotna. Po mnenju Svetovne organizacije za sodelovanje in razvoj druginja v Jugoslaviji narašča zaradi pomanjkanja konkurenčnosti, to se pravi zaradi tržnih odnosov, pa tudi zaradi finančne nediscipline in previsoke stopnje zadolženosti delovnih organizacij. Ukrepi, ki so bili doslej sprejeti v Jugosla-

viji — pravi nadalje poročilo iz Pariza — so učinkovali le kot blažilo, niso pa segli do bistva krize. Organizacija za sodelovanje in razvoj svetuje, naj jugoslovanski izvršni svet do kraja izpelje program gospodarske stabilizacije z okrepitevijo pravih tržnih razmerij.

V Ljubljani je o inflaciji govoril tudi predsednik Republiške konference socialistične zveze Slovenije Jože Smole. Dejal je, da je boj proti druginji postal prvenstveni cilj stabilizacijskih naporov po vsej Jugoslaviji. Smole je tudi zavrnil obtožbe o nekakšnem slovenskem sindromu; pri čemer je dejal, da so obtožbe nekaterih jugoslovanskih krogov o neustavnosti božičnih voščil, ki jih je sam izrekel po radiu in televiziji, nekaj povsem izkrivljenega.

ALTERNATIVNA GIBANJA

V soboto, 31. januarja, je bilo v prostorih krožka Salvemini v Trstu srečanje s predstavniki alternativnih gibanj v Sloveniji. Srečanje sta priredila Nenasilna akcija — Zelena alternativna lista in Mladinski odbor Slovenske kulturno gospodarske zveze. Na zanimivem srečanju so bili udeleženci seznanjeni o značilnostih novih alternativnih gibanj, ki so nastala v zadnjih letih v Sloveniji. Po uvodnih pozdravih je spregovoril Franko Juri, ki je orisal zgodovinske in družbene silnice, ki so botrovale nastanku alternativnih gibanj na Slovenskem. Opozoril je, kako so nekatere misli, ki so jih širili alternativci, imele širši odmev tudi na lanskem kongresu Zveze socialistične mladine Slovenije v Krškem.

Sledil je poseg raziskovalca pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti in strokovnjaka o vprašanjih civilne družbe in družbene opozicije Tomaža Mastnaka. V svojem govoru je utemeljil stanje slovenske in širše jugoslovanske družbe in opozoril na vrsto zahtev, ki jih predlagajo alternativna gibanja. Po mnenju sociologa Pavla Gantarja temeljijo pobude slovenskih alternativcev na dejavnosti Radia Študent in Študentskega kulturnega kluba. Nakazal je tudi pomen glasila Zveze socialistične mladine Slovenije »Mladine«, ki je zelo odkrito in poglobljeno spremljala šte-

vilna kočljiva vprašanja v slovenski in jugoslovanski stvarnosti. Predstavniki ekološkega gibanja Marko Hren je predstavil delovanje in cilje skupine za duhovna gibanja. Dotaknil se je problematike militarizma in se zavzel za nove metode duhovnosti, ki pa ne bi bile religiozne značaja. O vprašanju alternativnih možnosti služenja vojaškega roka je spregovoril Janez Janša.

—0—

DEMOGRAFSKO STANJE NA TRŽAŠKEM

Po podatkih tržaške trgovinske zbornice je v tržaški pokrajini 30. novembra lani bivalo 270.135 ljudi. V primerjavi z letom 1985 ta podatek kaže, da je padlo število prebivalcev v pokrajini za 2.493 oseb. Po podatkih statističnega urada tržaške trgovinske zbornice je bilo konec novembra lanskega leta v naši pokrajini zaposlenih 85.220 ljudi, v enem letu je število zaposlenih padlo za 0,6 odstotka. Na seznamu brezposelnih oziroma iskalcev dela pa je 30. novembra lani vpisanih 6.991 delavcev.

V sami tržaški občini je ob istem datumu živelo 239.292 občanov. V enem letu je število stanujočih v tržaški občini padlo za 2.357.

—0—

V Šempolaju je bil v torek, 3. t.m., pogreb 45-letnega Mirka Škabarja iz Praprota. Pokojnik je bil zelo aktiven v okviru Smučarskega kluba Devin, AK Bor Infordata in tudi v okviru Slovenskega planinskega društva v Trstu.

—0—

Deželni svet Furlanije Julijske krajine je odobril zakon o pospeševanju kulture miru in sodelovanja med narodi. Za ustrezne pobude je predvidenih 1,1 milijarde lir.

NAŠE SOŽALJE

Lastniku tiskarne »Graphart« v Trstu (kjer se tiska tudi naš list) g. Viniciu Stuparju je te dni umrla mama, ga. Angela Dodič vd. Stupar. Sinu in družini ter sorodnikom izrekamo občuteno sožalje.

Uprava in uredništvo
Novega lista

SLOVENEK V UPRAVNEM SVETU FRIULIE

Deželna finančna družba Friulia praznuje letos dvajsetletnico. Uradno se je bodo spomnili v Trstu 10. aprila.

Dne 29. januarja je bil občni zbor delničarjev (absolutno večino ima dežela Furlanija - Julijska krajina), ki je imenovala nove člane upravnega sveta.

Kot član upravnega sveta je bil potrjen dr. Maks Gergolet iz Doberdoba, ki je sicer znan tudi po delu v domači hranilnici in po tem, da je v Doberdobo občinski svetovalec Slovenske skupnosti.

Ker večinski delničar ni več predlagal v upravni svet dolgoletnega podpredsednika Friulie, univerzitetnega profesorja dr. Vladimira Nanuta, je dr. Gergolet zdaj edini slovenski predstavnik v upravnem svetu pomembne finančne ustanove.

Srečanje pisateljev ob meji

Od 20. do 22. februarja bo v Portorožu drugo mednarodno srečanje pisateljev ob meji. Prvo srečanje je bilo lani in je imelo velik uspeh, saj se ga je udeležilo kakih 200 pisateljev in več kot 50 predstavnikov sredstev javnega obveščanja iz Jugoslavije, Avstrije, Italije in Švice. Organizatorji letos pričakujejo še večji odziv. Letošnje srečanje bo dopolnjeno z več vzporednimi prireditvami, med njimi s književno nagrado »Portorož«, z razstavo knjig z območja Alpe-Jadran, ki bo od 14. do 21. februarja. Teme letošnjega srečanja so: Alpe-Jadran — Mittel Europa ali Srednja Evropa?; Narodi, narodnosti in meje — resničnost v luči naporov za združitev Evro-

pe in sodobnega tehnološkega razvoja; medsebojno spoznavanje in vprašanje prevajanja in objavljajanja na književnem področju območja Alpe-Jadran; Meja kot zgodovinsko-politična stvarnost in literarna fikcija — Smiselnost in bodočnost mednarodnih srečanj pisateljev; ugovori in predlogi. Organizacijski odbor bo predvidoma 11. februarja priredil prvo tiskovno konferenco o drugem mednarodnem srečanju pisateljev ob meji.

—0—

DAROVI

Gospa Jasna Repinc (Opčine) daruje v tiskovni sklad Novega lista 13.000 lir.

Najlepša hvala!

NOVICE

Huda kriza v znani tržaški tovarni IRET, kjer je zaposlenih 270 ljudi. Zaradi ukrepov ministrstva za zunanjo trgovino, ki ne dovoljuje izvoza izdelkov te tovarne v Irak, so morali postaviti v dopolnilno blagajno 165 delavcev in nameščencev. V teku so posredovanja, da se zadeva tako ali drugače reši. Tovarna IRET je specializirana v izdelovanju preciznih elektronskih naprav.

—0—

V torek, 27. januarja, je postal žrtev nesreče na Miklošičevi ulici v Ljubljani Jože Zemljak, znani slovenski diplomat in politik. S strehe hotela Union je nanj padla plast ledu in ga ubila. Pokojnik je po vojni vodil prvo jugoslovansko diplomatsko predstavništvo v Trstu. Bil je med drugim veleposlanik na Dunaju in v Izraelu. Star je bil 79 let.

Koledar dramskega sporeda Radia Trst A

ZA FEBRUAR 1987

V soboto, 7. februarja, ob 18. uri: Zora Tavčar »**NAŠA BESEDA**«. Osmega februarja — dneva Prešernove smrti in hkrati osrednjega praznika slovenske kulture se bomo spomnili s to izvirno radijsko lepljenko, ki zanimivo in zelo odgovorno udejanja mnenja in stališča mnogih slovenskih kulturnih delavcev o slovenski besedi. Slovenščina torej, njena pisana in govorjena beseda kot izraz najsutilnejše, a hkrati najbolj izpostavljene plasti naroda, ki se v zadnjem času začena ponovno zavedati svoje prabiti... Režija Marjana Prepeluh. Produkcija »Radio Trst A, 1985«. Ponovitev.

Od 14. februarja do 18. aprila, vsako soboto ob 18. uri: Adrijan Rustja »**OBİČAJI IN DOGODKI**«. Radijski dokumentarec v 10 delih. Niz folklorno-dokumentarnih oddaj o običajih in navadah naših ljudi od Milj do Devina, ki skozi praznične dogodke pripovedujejo o sebi in o svojih tradicijah. Avtor oddaje se je z magnetofonom podal v naše vasi in zabeležil na trak vse dostopne »običaje in dogodke« ter jih potem v naših studijih, tudi s pomočjo poklicnih igralcev, demontiral v pregledno in sklenjeno celoto.

Oddaje v februarju:

14. - »**Kraška ohcet**«

21. - »**Stavka prevoznikov 1909**«

28. - »**Kraški pust**«

Režija Adrijan Rustja. Produkcija »Radio Trst A«.

V torek, 17. februarja ob 18. uri: Valerio Dosso »**SPRAVA**«. Radijska igra. Delo obravnava generacijski spopad med starimi, ki bi še želeli živeti, ter mladimi, ki onesposablajo stare, da bi si utrli pot v življenje. Valerio Dosso si zamišlja tako družbo (dogajanje je postavljeno v neko hipotetično leto 2001), v kateri mladi, organizirani v morilske tolpe, rešujejo svoje eksistenčne probleme takó, da napadajo stare in jih ubivajo. Vsekakor pretresljivo pričevanje o času, ki v svoji metaforični znakovnosti pripoveduje o sedanjiku. S to igro se je goriški avtor udeležil lanskega natečaja »Premio Candoni - Teatro Orasero« v Arta Terme in prejel prvo nagrado. Prevod Lelja Rehar. Režija Mario Uršič. Produkcija »Radio Trst A«.

Prejeli smo

Pojasnilo sovodenjskega župana

V zvezi s tiskovnim poročilom Slovenske skupnosti za Goriško, ki je bilo deloma ali v celoti objavljeno v Katoliškem glasu dne 22. januarja in v Primorskem dnevniku dne 24. januarja, moramo jasno povedati, da gre za namerno izkrivljeno tolmačenje dogajanj v zvezi s predlagano razširitvijo tovarne Manifattura Goriziana in s tem povezanih vprašanj.

Upravitelji sovodenjske občine smo se v zadnjih mesecih že nekajkrat pogovarjali s predstavniki goriške občine in pokrajine, sindikati, itd. Na zadnjem srečanju, ki je bilo 8. januarja letos, je bilo doseženo načelno soglasje o osnutku dokumenta, ki naj bi ga nato preučili v občinskih odborih in šele nato podpisali.

Dokument do zdaj še ni bil podpisan, ker je bil občinski odbor mnenja, da so jamstva, ki jih je pripravljena prevzeti goriška občina glede upepeljevalnika, dokaj medla in nezadostna.

Na srečanju z deželnim odbornikom Bombenom, 23. januarja, je predstavnik goriške občine zelo jasno povedal, kakšne so njihove dejanske namere, arh. Bomben pa je potrdil, da ima Gorica, v obeh deželah, »privilegirano položaj«. Vsaj glede upepeljevalnika!

Stališče sovodenjske občine je bilo tudi izneseno na omenjenem srečanju in to zelo jasno in odločno. Obstoječi upepeljevalnik se mora v doglednem času zapreti, o novem pa ni govora.

Žal ni tako jasno stališče SSK. Bolj kakor zdravje in življenjsko okolje sovodenjskih občanov so menda tej stranki pri srcu drugi cilji. Tako je mogoče sklepati na podlagi obnašanja njenih predstavnikov v goriškem občinskem svetu, pa tudi drugje. So vedeli, da se Gorica poteguje, da bi upepeljevalnik pri Sovodnjah preuredili v osrednjega, za celo pokrajino? Zakaj niso javno in odločno nastopili proti takim nameram? Niso hoteli, jih stvar ni zanimala ali pa sploh niso vedeli za to? Tudi ni mogoče, da so jih partnerji v koaliciji izigrali. Pri tako pomembnem vprašanju!

SSK je v koaliciji na pokrajini in tudi na deželi. Morala bi nujno vedeti, da se in kaj se pripravlja, posebej, ko gre za vprašanja, ki zadevajo naše kraje in naše ljudi.

Tudi v razpravi, ki je bila, prav te dni, tako v goriškem, kakor v pokrajinskem svetu, kjer je bilo veliko govora prav o tej problematiki, so predstavniki SSK molčali. Kakor da se jih stvar ne tiče. Pa vendar gre za Sovodenje, za naše ljudi.

Toliko v pojasnilo in premislek.

Župan: Vid Primožič

—o—

BO OGLEJSKA BAZILIKA LE MUZEJ?

Župnijsko skupnost v Ogleju je v teh dneh vznemirila vest, da namerava goriška nadškofija zapreti oglejsko baziliko za verske obrede in jo nameniti zgolj muzejskim namenom. Po mnenju oglejske skupnosti in drugih ta ukrep ne bi bil primeren, saj bi bazilika, ko v njej ne bi bilo več verskih obredov, izgubila tudi vlogo, ki jo je imela doslej, saj je ena najstarejših cerkva na našem področju. Nujna popravila bazilike ne bi smela prizadeti verskih obredov v njej.

Uspel nedeljski koncert v Gorici

V nedeljo, 18. januarja, je bil v goriškem avditoriju uspel koncert iz ciklusa nedeljskih koncertov, ki jih prireja KD Lipizer. Pod vodstvom in ob spremljavi pianistke Enze Ferrari so nastopili sopran Silvana Modesto, tenor Tino Cecchele in bariton Antonio Juvarra; izvajali so Puccinijevo opero »Tosca«. Koncertna formula je bila popolnoma nova in ni predstavljala posameznih arij iz Puccinijeve opere, ampak se je odvijalo celotno delo z govorno povezavo prof. Rosette Bassi.

Občinstvo je spremljalo izvajanje z izrednim pristopom, čustvovalo je z izvajalci in odobravalo visok nivo njihovega petja.

Tosca Silvana Modesto Franco je pokazala poleg lepega glasu tudi gotovost v izvedbi in igrivo možnost interpretativnih odtenkov, v visokih, polnih tonih ni pokazala nobenega obojavljanja; igralska izvedba je bila živahna in polna občutljivosti. Cavaradossi Tino Cecchele je temperamentno zadel svojo vlogo: poln glas je najlepše zazvenel v romanci »E lucean le stelle ...«. Bariton Antonio Juvarra pa je imel zelo močan glas, ki je uspešno ponazarjal različne duševne občutke, od jeze do hrepenenja. Njegove izvedbe vsekakor bogati-

jo italijansko operno dejavnost. Občinstvo je vse tri pevce nagradilo z enako navdušenim ploskanjem. Prav tako so jih naslednji dan navdušeno sprejeli šolarji goriških srednjih šol, za katere so ponovili koncert.

Naslednji »Nedeljski koncert« bo na sporedu 8. februarja v goriškem avditoriju z duom Federico Mondelci in Giovanni Giuliodori, sax in klavir ob 11. uri.

L. Q.

—o—

V Trstu so se pred dnevi sestali predstavniki sedemstrankarske koalicije, ki upravlja tržaško občino in pokrajino. Gre za začetek tako imenovanega preverjanja, ki ga je zahtevala tudi Slovenska skupnost po znanem novoletnem govoru tržaškega župana Staffierija v Rossettijevem gledališču v Trstu.

50-letnica mučeniške smrti

V ponedeljek, 2. t.m., so v goriškem občinskem svetu počastili spomin Lojzeta Bratuža ob 50. obletnici njegove mučeniške smrti. V sejni dvorani so bili tudi Bratuževa vdova, pesnica in učiteljica Ljubka Šorli, hči, prof. Lojzka Bratuž in sin, prof. Andrej. Petdesete obietnice Bratuževe mučeniške smrti se je spomnil goriški župan s krajšim govorom.

Lojze Bratuž je umrl pred 50 leti ta mesec v goriški bolnišnici, potem ko so ga fašisti ob Božiču leta 1936 prisilili, da je popil kozarec strojnega olja. Fašisti so Bratuža ustavili, ko je prihajal iz cerkve v Podgori, kjer je imel pevske vaje. Njega in štiri podgorske pevce so pospremili na sedež fašistične stranke v Podgori, kjer so vsi morali piti olje. Lojze Bratuž je umrl 16. februarja leta 1937. Sodi med tiste primorske Slovence, ki so žrtvovali življenje zaradi zvestobe lastnemu ljudstvu.

—o—

Na avtocesti Niš - Skopje se je v noči med nedeljo in ponedeljkom zgodila strahotna prometna nesreča. Danski tovornjak je verjetno zaradi poledice zavozil na levo stran ceste in se zaletel v avtobus, v katerem je bilo 54 potnikov. Življenje je izgubilo 25 ljudi, ranjenih pa je bilo 27 potnikov. Med žrtvami je tudi 5 otrok.

Goriški občinski svet je z večino glasov odobril izvršilni načrt novega slovenskega šolskega središča, ki bo nastal v južnem predelu Gorice. Načrt sta izdelala videmski arhitekt D'Olivio in goriški inženir Cefarin.

Božični koncert v Ronkah

Cerkev sv. Lovrenca v Ronkah je bila v nedeljo, 1. februarja, polna mladih glasov, glasbe in ljubiteljev nabožnih melodij. Tokrat je v Laško prišlo predstavništvo gojencev glasbene šole iz Špetra, katere je vodil Andrej Martinis. Ob njih pa je nastopil še mešani pevski zbor »Pod Lipo«, ki ga vodi Nino Specogna. Uvodno misel ob srečanju je podala predsednica Sveta slovenskih organizacij Marija Ferletič, ki je med drugim poudarila pomembnost ohranjanja našega ljudskega glasbenega izročila in duhovnih vrednot, ki so značilne za božični čas. Sledil je koncert, ki je sredi januarja moral odpasti zaradi slabega vremena. Izmenoma so nastopali zbor in gojenci glasbene šole, ki so igrali na razne instrumente. Njihove melodije so zadonele na harmoniko, klavir, flavte, ksilon, metalofon in kitare. Skrbno izbran program božičnega koncerta se je začel s

pesmijo »Ta dan je vsega veseja«, ki jo je pevski zbor zapel v štiriglasni priredbi Pavleta Merkuja. V nadaljevanju pa so zapeli še sedem drugih pesmi, med katerimi velja omeniti predvsem staroslovensko pesem »Oj, dete je rojeno nam«.

Prisotno občinstvo je torej lahko prisluhnilo zanimivemu in zahtevnemu programu, ki so ga sicer mladi gostje zelo dobro izvedli. Na koncu koncerta se jim je za lepo doživetje zahvalil predstavnik Slovencev v Laškem Karlo Mučič, ki jim je v imenu prirediteljev, ženskega pevskega zbora iz Ronk, podaril dve plaketi v spomin na to srečanje. Popoldan se je nato nadaljeval v bližnjih prostorih ob okusnem domačem pecivu, dobri kapljici in prijetnem pogovoru, ki je zbližal nastopajoče in prireditelje.

K. M.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Jubilejna številka Zaliva

Pred dnevi je izšla lanska, jubilejna številka revije Zaliv, ki tudi tokrat združuje vse štiri letne številke. Zaliv postaja podoben zborniku, kar priča tudi število strani, ki jih je tokrat 240.

Rekli smo, da gre za jubilejno številko. Zaliv je lani obhajal 20-letnico izhajanja in prav ob tem dejstvu objavlja urednik revije Boris Pahor uvodnik, v katerem ugotavlja, da je Zaliv v tem obdobju prehitel današnje poudarjanje, »da je narod bistvena družbena kategorija in da ima katerikoli del narodne skupnosti, še več, vsak njen posameznik, pravico in dolžnost skrbeti za usodo skupnega občestva«. V nadaljevanju se urednik Boris Pahor zazira v prihodnost. Ob iskanju znamenj, »ki naj bodo kažipot v prihodnost« obnavlja spoznanja, ki jih je revija obravnavala v preteklih dveh desetletjih. Z eno besedo bi lahko rekli, da so vsa ta spoznanja v zvezi s slovenstvom v najširšem smislu besede. Boris Pahor jih razčlenjuje na »določitev položaja matičnega sveta«, ki seveda vpliva na usodo onih delov naroda, ki jih »meje ločujejo od središčnega dela«, ob tem pa ne pozabi na »slovenska po svetu razkropljena občestva«. Gre za misli, ki verjetno stalno zaposlujejo Borisa Pahorja. Prav zato je članek podprt in utemeljen z različnimi navedki in sklicevanji, ki kažejo, da Pahor stalno spremlja vsa dogajanja med Slovenci. Na splošno ugotavlja vrsto pozitivnih znakov, ki kažejo v smer neke renesanse, saj opaža vrsto znamenj, ki bi to potrjevala. Vsekakor, pravi ob koncu uvodnika Boris Pahor, bo do slovenske renesanse lahko prišlo »samo, če bo prevladala zahteva po preraščanju trmastih vidikov tako na levi kot na desni kot v sredini«.

Med prispevki najdemo na prvem mestu referat Franca Miklavčiča »Slovenska Cerkev med Bogom in cesarjem« s podnaslovom »Zgodovina slovenskega klerikalizma«. Gre za predavanje, ki ga je avtor imel na študijskih dnevih v »Dragi« lani septembra. V obsežnem predavanju, ki ga objavlja Zaliv, je Miklavčič pregledno in umirjeno, sicer mogoče nekoliko posplošujoče, spregovoril o določenih dogodkih slovenske polpretekle zgodovine, ki jim je bil gibalno politično zaslepljen klerikalizem. Gre za zanimiv zgodovinski referat, ki bi lahko bil pobuda poglobljenih razprav in obdelav.

V tej številki Zaliva beremo dnevnik Jošta Zabkarja, ki se nam zdi zanimiv predvsem, ker so to zapisi osebe, ki spremlja dogajanja pri nas in na Slovenskem kot zdomec in torej z neke drugačne, bolj oddaljene perspektive. Pahorjevi dnevniški zapisi, ki gredo od konca leta 1985 do 30. decembra lanskega leta in obsegajo kar 94 strani, pa so zanimivi, ker spremljajo najpomembnejše kulturne, politične, a tudi vsakdanje dogodke. V tem smislu je Zaliv (in Pahorjev dnevnik v njem), eden redkih informatorjev o tem, kaj se dogaja pri drugih narodnih manjšinah po Evropi. Zanimivo je brati, kako je sam

doživljala pariško razstavo Trouver Trieste in slovensko prisotnost oziroma neprisotnost na njej. Seveda pa v dnevniku najdemo tudi številne zapise o drugih vprašanjih, ki žulijo Pahorja, a tudi druge ljudi. Zadnje strani revije so namrečene raznim aktualnim vprašanjem v slovenskem prostoru. Revija objavlja članek Antona Beblerja »O zedinjeni Sloveniji«, ki je bil objavljen v Naših razgledih, 12. decembra lani, med dokumenti najdemo tri zanimiva pisma, ki osvetljujejo lik in delo Lojzeta Udeta, enega najvidnejših slovenskih politično-narodnih delavcev.

Bogati in raznoliki so »Fleši o novih knjigah«. V rubriki »Svobodna tribuna« pa se v Zalivu spet oglašajo znani publicisti in skladatelji Ubald Vrabec, ob njem je prispeval zapis še Karel Cepel, ostalo pa urednik.

V tej številki Zaliva je več kvalitetnih in lepo berljivih literarnih sestavkov. Prispevali so jih: Vlado Kresnik, Milan Lipovec, Pierre Lexpert, ki je pomemben valdostanski pesnik in pisatelj ter Bruna Pertot. Pesmi je prispevala Marija Kostnapfel, svojevrsten je zapis Viktorja Blažiča, ki mu je dal naslov »Bežen prizor nekega Informativnega razgovora«. Vsekakor moramo v tem zapisu omeniti še dva prispevka. Najprej vtise, ki jih je ob izidu »Male antologije« prevodov Gregorčičeve lirike, napisal piemontski pesnik Tavo Burat in jim dal naslov »Gregorčič, pesnik alpske civilizacije«, o katerem pravi, da Gregorčiča »čutimo za svojega v tem našem alpskem loku — podoben je objemu — in v civilizaciji, ki je v njem ujeta, zbrana, v civilizaciji, ki nas združuje«.

Drugi prispevek, na katerega opozarjamo bralce, pa je črtica »Postanek na Ponte vecchio«, ki jo je napisal Boris Pahor. Gre za prevod črtice, ki jo je avtor prebral v Mali dvorani Centra Pompidou v Parizu ob razstavi Trouver Trieste. Gre za nekaj strani literature, ki v bistvu sintetizira svet slovenskih ljudi, ki živijo in delajo v zalivu, kjer izhaja revija Zaliv.

Bogat »Zgodovinski časopis«

Četrta številka »Zgodovinskega časopisa«, ki ga izdaja Zveza zgodovinskih društev Slovenije in je izšla konec lanskega leta, je vsebinsko zelo zanimiva. Razni zgodovinarji so namreč prispevali vrsto kvalitetnih člankov, pravih razprav o zgodovinskih vprašanjih, ki gredo od pozne antike do dogodkov v tem stoletju.

Prvi članek, ki ga podpisuje Rajko Bratož, nam pod naslovom »Razvoj organizacije zgodnje-kršćanske Cerkve na ozemlju Jugoslavije od 3. do 6. stoletja«, potrjuje, da je ta mladi slovenski zgodovinar eden najbolj strokovno pripravljenih raziskovalcev za pozno antično zgodovino na našem področju. Članek potrjuje evropsko raven Bratoževih raziskav, saj je v analizi razvoja organizacije zgodnje-kršćanske Cerkve upošteval izredno bogato tujo literaturo v najrazličnejših jezikih.

Naslednji članek je prispeval Sergij Vilfan. Gre za razširjeno besedilo referata o zgodovini denarništva in bančništva na Slovenskem. Vilfan je članku dal naslov »Temelji in razvoj denarnih sistemov v slovenskih deželah do 17. stoletja«. Ta prikaz je izredno zanimiv, saj osvetljuje v marsičem precejšnjo avtonomijo slovenskih dežel, predvsem v gospodarstvu. Numizmatika se torej izkaže tudi lahko kot dragocen zgodovinski vir, ki osvetljuje v marsičem politično stvarnost nekega zemljepisnega področja, še bolj pa gospodarsko usmerjenost in glavne trgovinske smeri. Specifični zemljepisni položaj slovenskih dežel je privedel do »srečanja dveh gospodarskih okolij in denarnih sistemov«, to pa je seveda precej zmedlo znanje o stvarni denarni vrednosti na Slovenskem. Objavljeni prispevek, pravi Vilfan, je predvsem vabilo k nadaljnjemu delu.

S področja gospodarske zgodovine je tudi prispevek Ferda Gestrina, ki obravnava razmerje med gospodarstvom na Slovenskem in Vojno krajino v 16. in 17. stoletju. Gre za analizo gospodarske dejavnosti v funkciji obrambe pred Turki. Gospodarstvo v 16. in na začetku 17. stoletja je bilo v precej slabih vodah, šele v drugi polovici 17. stoletja se začne vzpon gospodarstva v slovenskih deželah. Gestrin ugotavlja, da so slovenske dežele imele od Vojne krajine dvojno korist: najprej obrambo pred turškimi napadi, nato pa tudi gospodarsko, saj je Vojna krajina

postala trgovsko zanimiva dežela, v katero so slovenski gospodarstveniki izvažali svoje blago. Vsekakor je Vojna krajina tudi veliko stala, saj je bilo vzdrževanje vojske gotovo velik strošek. Vsekakor Gestrin domneva, in svoje trditve vsaj delno podpira tudi z dokazi, da je ponovna rast slovenskega gospodarstva v drugi polovici 17. stoletja bila vezana tudi na trgovino z Vojno krajino.

Vasilij Melik je za to številko Zgodovinskega časopisa prispeval zanimiv, predelan referat o odmevu, ki so ga doživeli Ilirske province v slovenski zgodovini. Ob koncu prispevka Melik ugotavlja, da je »novejše slovensko zgodovinsko pisanje do francoske dobe kritičnejše, kakor pa je bilo ono v času narodnostnih bojev pred prvo svetovno vojno. Ostalo pa je mnenje, da je doba Ilirskih provinc pomenila precejšnjo prelomnico in da je bil njen pomen mnogo večji, kakor bi sodili po zgolj štirih letih njenega trajanja«.

Sledi članek ruske zgodovinarke Ljube Veli-dove, ki je strnjeno, a zelo pregledno, predstavila volitve v avstrijski državni zbor v slovenskih deželah v letu 1848. Imre Ress objavlja prispevek o tem, kako se je spremenila balkanska politika habsburške monarhije v začetku dualizma glede na informacije, ki je avstrijski diplomaciji dajal znanstvenik in zemljepisec Felix Kanitz, umrl je leta 1904, ki je prepotoval ves Balkan iz znanstveno raziskovalnih vzrokov in je torej dobro poznal notranje razmere v tedanjem evropskem delu turškega cesarstva. Na istem simpoziju o Felixu Kanitzu je Vasilij Melik prebral referat o tem, kako je slovenski tisk poročal o balkanskih problemih v 70 in 80 letih. Iz povedanega sledi, da se je Kanitz v glavnem zanimal za Bolgarijo in Srbijo. Slovenci so gledali na dogodke na Balkanu v zavesti, pravi Melik, da na njihov potek ne morejo vplivati, so jih pa spremljali z globokim zanimanjem.

Janko Pleterski je napisal prispevek o vprašanju nacionalne enakopravnosti v Jugoslaviji v dobi 1918-1941. Tudi to je bil referat. Avtor ga je prebral na simpoziju »Nemci na Slovenskem v času narodnih gibanj in prve jugoslovanske države (1848-1941)«, ki je bil aprila leta 1984 v Ljubljani. Na istem simpoziju je Vladimir

nadaljevanje na 7. strani ■

RAZISKAVE RODOVNIKOV V SLOVENIJI

Ustanova »Südosteuropa« v Nemčiji (vodi dr. Bartsch), ki deluje v delovni skupnosti vzhodno-evropskih raziskovalcev rodovnikov, je oblikovala posebno skupino Slovenije, ki bo zbiralala podatke in gradivo iz slovenskih arhivov, ter ga skupaj s potrebnimi napotki za študije posredovala zavzetim. Skupino vodi: Martin Armgart, Graitengraben 31, 43000 Essen 12, ZR Nemčija.

RAZOČARANJE JUŽNIH TIROLCEV

Predsednik Južnotirolske ljudske stranke Magnago je v pogovoru s časnikarji izjavil, da njegova stranka nikakor ne bo spremenila stališč, ki izhajajo iz dokumenta, podpisanega v Bocnu s krščansko demokracijo in socialistično stranko. Predsednik Magnago je spomnil, kako so na Južnem Tirolskem pričakovali zaključek parlamentarne razprave o zadnjih izvršilnih normah iz znanega paketa, Južni Tirolci pa so bili razočarani, ker je bila razprava v parlamentu ponovno odložena. Moti se, kdor misli, je zaključil doktor Magnago, da bo Južnotirolska ljudska stranka pristala na nove koncesije.

ŠTEVILO DUHOVNIKOV V SVETU

Število duhovniških poklicev v svetu narašča. Ugotovitev izhaja iz letnega poročila, ki ga je kardinal Casaroli predložil papežu. V preteklem letu je bilo na svetu posvečenih 6.734 duhovnikov, kar je 6,3 odstotka več kot leto prej. Ob koncu leta je bilo na svetu 403.480 duhovnikov. Bogoslovcev v zadnjih letnikih je bilo v istem času 85.084.

ZANIMIVA 4. ŠTEVILKA ZGODOVINSKEGA ČASOPISA

■ nadaljevanje s 6. strani

Klemenčič obdelal statistične podatke o Nemcih na Slovenskem v istem obdobju.

S tem prispevkom se tudi konča prvi del Zgodovinskega časopisa. Sledijo članki in prispevki, ki so zbrani pod glavami »Zapisi«, »Jubileji«, »In memoriam« ter poročili o društvenem življenju.

Vsekakor je tudi ta Zgodovinski časopis tako zanimiv, da bi vsak članek zaslužil natančnejšo analizo in predstavitev.

SINDIKAT PISATELJEV NA MADŽARSKEM

Na Madžarskem je bil ustanovljen prvi sindikat pisateljev v vzhodnem bloku. V novi sindikat se je doslej vpisalo že 111 pisateljev, pesnikov in prevajalcev. Povezan je z Združenjem madžarskih sindikatov, vodi pa ga 56-letna pisateljica Erzsebet Galoczy. Tudi tajniško mesto je bilo zaupano ženski. Zaseda ga pisateljica Katalyn Mezey.

IZ AFGANISTANA PROTISLOVNE VESTI

Iz Kabula v glavnem prihajajo protislovne vesti. Režimska vlada, ki jo podpirajo Sovjeti, sporoča, da se je v preteklih dneh okrog 1.800 partizanov odločilo, da sprejme ponudbo za premirje, in se je predalo vladnim četam. Po drugi strani pa sam sovjetski zunanji minister Ševardnadze ugotavlja, da je enostransko premirje v Afganistanu propadlo. Še vedno se namreč nadaljujejo boji. Zahodni vojaški krogi pa poročajo, da so sovjetska letala tudi v preteklih dneh in kljub premirju, ki so ga proglasili v Kabulu, bombardirala področja, ki jih imajo pod nadzorstvom afganški protikomunistični partizani.

MUČENJE PO SVETU

Organizacija Združenih narodov je objavila poročilo svojega strokovnjaka o mučenju po svetu. Nizozemski pravnik Kooijmans je ugotovil, da se vsaj 34 držav še vedno poslužuje mučenja. Najhujši je položaj na Sri Lanki, v Afganistanu, Iranu in Salvadoru. Take kršitve človekovih pravic in dostojanstva pa je ugotovil tudi glede Sovjetske zveze, Iraka, Libije, Južnoafriške republike, Južne Koreje in drugih držav.

FALKLANDSKO OTOČJE V SREDIŠČU POZORNOSTI

Odnosi med Argentino in Veliko Britanijo se znova zapletajo, in to spet zaradi Falklandskega otočja. Od 1. februarja dalje je začela veljati britanska odločba, po kateri je London raztegnil morske meje okoli otočja na 200 milj; doslej se je obroč prepovedane cone raztezal 150 milj od otočja, od jutri dalje pa je območje raztegnjeno še za 50 milj, in v novem prepovedanem pasu ne bo smel nihče ribariti. Argentinsko obrambno ministrstvo je sporočilo, da bodo argentinski obalni stražni čolniki kljub tej prepovedi zapluli v sporno vodovje, čeprav se bodo ustavili 150 milj pred obalami Falklandskega otočja, kjer se začena tako imenovana »strelna črta«, ki so jo bili vzpostavili Angleži po vojni z Argentinci leta 1982. Argentinci skratka ne priznavajo razširitve britanske pomorske meje za nadaljnjih 50 milj. Argentinski sklep je bil sprejet po posvetu predsednika Alfonsina z najvišjimi vojaškimi predstavniki. Od nedelje, 1. februarja dalje, so torej možni incidenti.

LETAKI V BUKAREŠTI

V Bukarešti neznanci že nekaj tednov, kot poročajo zahodni diplomatski predstavniki, trosijo letake, ki zahtevajo odstop predsednika Ceausescuja in pozivajo prebivalstvo k stavki. Letaki, ki so pisani na roko, so v tednu pred 23. januarjem pozivali prebivalce k stavki ob rojstnem dnevu predsednika Ceausescuja. Letake so neznanci poslali tudi zahodnim veleposlaništvom. Podčrtati gre, da besedilo letakov ne omenja nujnosti po večji demokraciji, pač pa da zahteva le odstranitev Ceausescuja.

Jack London KRALJ ALKOHOL

5

Irski kmetje so me dobrodušno oštevali zaradi mojega junaškega dejanja in so me trepljali po hrbtu, dokler nisem čutil, da sem bil storil zares nekaj junaškega. Peter in Dominik in ostali Italijani so bili ponosni na mojo pivsko junaštvo. Nравnost se nad pitjem ni spotikala. Saj je vse pilo. V vsej občini ni bilo niti enega abstinenta. Celo učitelj naše majhne podeželske šole, petdesetleten možak, ki so mu že lasje siveli, nam je dal prosto ob takih prilikah, kadar se je sam metal s kraljem Alkoholom in ga je le-ta vrgel. Tako me ni nobeden duševno strašil pred njim. Moj gnev zoper alkohol je izviral iz zgolj telesne zoprnosti: gabila se mi je ta vražja snov.

Tega prirodnega občutka zoprnosti do alkohola se nisem nikoli otesel. Premagoval sem ga in ga do današnjega dne vsakokrat premagam, kadar pijem kak kozarec. Goltanec se nikdar ne neha upirati in na goltanec se lahko zanesemo, da ve, kaj je dobro za telo. Toda ljudje ne pijejo zaradi učinka, ki ga ima alkohol na telo, temveč pijejo zaradi učinka na možgane; ker pa more priti alkohol do možganov le skozi telo, toliko slabše za vse telo.

In vendar so kljub mojemu prirodnemu občutku zoprnosti do alkohola najsvet-

lejši kraji v mojem otroškem življenju bile krčme. Kadar sem sedel na težkem vozu za krompir, zavil v meglo, in so me nože bolele od nedelavnosti, konji pa so počasi in s težavo stopali po globoki cesti med peščenim gričevjem, mi je ena sama svetla prikazen skrajšala pot. Ta svetla prikazen je bila krčma v Kolmi, kamor je moj oče, ali kdorkoli je vozil, vselej stopil po kak požirek. Tudi jaz sem zlezal z voza, da se pogrejem pri veliki peči in dobim kak poklič (eksploziven bonbon) — samo en poklič, a ta je bil bajno razkošje! Krčme so bile vendar za nekaj dobre. Zadaž za počasi stopajočimi konji sem včasih celo uro použival tisti poklič. Glodal sem kolikor mogoče po malem in nisem nikoli izgubil niti mrvice ter lizal košček, tako da se je spremenil v tenko in okusno slaščico. Te slaščice nisem nikdar hotoma použil. Samo okušal sem jo, venomer okušal, jo obračal z jezikom, jo zmaslil ob notranjosti enega lica, potem ob notranjosti drugega lica, dokler se mi končno ni izmuznila in v majhnih kapljicah in slincah zdrknila in odkapljala po grlu nizdol.

Rad sem imel krčme. Posebno sem imel rad krčme v San Franciscu. Imele so najokusnejše oblikke — čudne kruhe in bon-

bone, sire, klobase, sardine — čudovite jedi, kakršnih nisem videl nikdar na naši borni mizi. In spominjam se, da mi je nekoč krčmar zmešal iz sirupa in sodovice sladko pijačo brez alkohola. Oče je ni plačal. Krčmar jo je dal zastoj in zato sem videl v njem vzor dobrega, prijaznega možaka. Leta in leta sem še podnevi sanjal o njem. Dasi mi je bilo takrat sedem let, mi je še sedaj v nezmanjšani jasnosti pred očmi, čeprav ga potem nisem videl nikoli več. Krčma je bila južno od Tržne ceste v San Franciscu. Stala je na zahodni strani ulice. Ko si vstopil, je bila točilna miza na levi. Na desni ob zidu je bila miza za brezplačni prigrizek. Soba je bila dolga in ozka v ozadju, onstran nastavljenih sodčkov za pivo, so stale majhne, okrogle mize in stoli. Krčmar je bil modrook možak in je imel svetle, svilnate lase, ki so mu kukali izpod črne svilene čepice. Spominjam se, da je nosil pleten volnen jopič, in še sedaj natančno poznam tisto mesto sredi dolge vrste steklenic, odkoder je vzel steklenico z rdečim sirupom. Dolgo časa se je razgovarjal z očetom, jaz pa sem srebal svojo sladko pijačo in ga častil. In še leta pozneje sem se ga s častjo spominjal.

Kljub mojima nesrečnima izkušnjama je bil vsemogočni in lahko dostopni kralj Alkohol tisti, ki me je vabil in vlekel k sebi. Bili so znaki krčme, ki so močno vplivali na otroškega duha. Bil je otrok, ki si je ustvarjal prve sodbe o svetu in spoznal krčmo za prijeten in zaželjen kraj. Ne pro-

JOŽKO ŠAVLI

SLOVENSKA IMENA NA BAVARSKEM

IV.

Več krajev, zlasti hribi, ima naziv *Sulz*, kraji pa *Sulzbach*, kar ustreza slovenskemu imenu *Solčava*. Njegov pomen pa bo treba še ustrezno pojasniti.

Prav pogosta so tudi imena na *Strass* v različnih zvezah, njih pomen pa odgovarja slovenski besedi *straža*, ki jo najdemo tudi v mnogih krajevnih imenih. Nekaj primerov bavarskih »straž«: *Strasslach* in *Strassham* na območju Münchna, mestna četrt *Strass* v tem mestu, *Strasshofen* pri Altöttingu, na Švabskem pa *Strassberg* pri Bobingenu. In še številna imena te vrste vsepovsod, tja do mesta *Strassbourg* ob Renu.

* * *

Odkod vsa ta številna slovenska imena po Bavarskem in ne samo v Alpah? Imena, ki seveda ne sodijo v južnoslovanski kalup uradnih zgodovinarjev, ki se v svojih obravnavah izživljajo le do grebenov Visokih in Nizkih Tur. Ideologija je na Ture očitno postavila ideološko mejo, preko katere je prepovedano posegati. Tako se znani zemljepisec R. Badjura v svojih izjavah o slovenskih imenih zunaj današnjega slovensko govorečega ozemlja zaustavi na Turah in samo enkrat omeni primer slovenskega imena v pogorju Silvretta na tirolsko-švicarski meji, primer imena Jama, rekoč, da je naš živelj segal nekoč vse do tega pogorja. (Prim. Ljudska geografija, Ljubljana 1953).

Jezikoslovec Fr. Bezljaj seveda prav tako ve za imena onstran omenjene ločnice,

vendar pravi: ... Vse, kar gre preko Visokih Tur, je sumljiv in celo nemški topomastični delavci (npr. Schieffmann) so dali Slovencem prevelik delež. (Prim. Slavistična revija, Ljubljana 1954). Znani slovenski imenoslovec D. Čop obravnava slovenska imena na danes nemško govorečem prostoru prav tako le do grebenov Tur (prim. Prostor in Čas, Ljubljana 1970, 1971). Zgodovinar M. Kos obravnava prav tako le slovenska imena ob gornji Dravi in njenih pritokih (Prim. Zgodovinski časopis, Ljubljana 1960), ne da bi segel proti zahodu na današnje Južno Tirolsko, kjer je teh imen izredno veliko.

Imena, katerih obstoj se pred slovensko javnostjo preprosto zamolčuje, ker pač kažejo, da je treba iskati izvor slovenskega naroda v povsem drugi smeri, kakor pa se je to delalo doslej. Njihova prisotnost tudi po Bavarskem in Švabskem pa dokazuje, da jih moramo pripisati praslovanskim Venetom, ki so se v obdobju kulture žarnih grobišč naselili v teh predelih že okoli 1200 pr. Kr., torej še pred Rimljani in pred Kelti.

Od 400 pr. Kr. dalje se na Bavarsko naseljujejo Kelti in prinašajo nov tip stvarne kulture, toda starega venetskega prebivalstva ne spodrinejo, kakor nam pričajo tudi najdbe v predzgodovinskih grobovih. V deželi Kelti številčno ne prevladajo, tako da priča o njih le kako redko ime, npr. Walchsee pri Kufsteinu, že na tirolski strani, pa Walchensee blizu kraja Garmisch-Parten-

kirchen. Vse špekulacije z namenom, da bi naredili deželo v predrimskem času keltsko, se ponesrečijo. Keltsko ime, po njihovem rodu Welschen (od Volci), ostaja osamljeno.

Zgodovinski podatki govorijo prav nasprotno. Potem, ko so Rimljani leta 15 pr. Kr. osvojili deželo, jo imenujejo *Vindelicia* in ne Galatia, po Galcih, kakor so oni nazivali Kelte. Očitno je bila dežela po narodnosti še prevladujoče venetska.

Ti Veneti, Vindi ali Vendi pa so bili naši predniki. Zgodovinski viri na začetku srednjega veka nas jasno nazivajo »Slovenci ali Veneti«. Imeni pa sta istovetni. Izvirno se je bilo glasilo *Sloven't*, kakor je ugotovil slavist M. Bor; od tega je nastala oblika *Slovenci*. Toda stari grški pisci, kakor že Homer (9. stol. pr. Kr.), so zapisali *Enetoi*, ker grščina nima predpone *slo* in se v njej tudi glas *v* ne izgovarja. Rimljani so od njih prevzeli obliko *Veneti*, ki je potem ostala.

(Dalje)

—o—

Višji sodni svet je z večino glasov zavrnil zakonski osnutek, ki ga je pripravil minister za pravosodje Rognoni in se tiče vprašanja civilne odgovornosti sodnikov. Odobritev tega zakonskega osnutka bi preprečila razpis referendumu, ki ga predlagajo radikalci s podporo socialistične stranke.

Velik uspeh je dosegla slovenska smučarka Mateja Svet na prvenstvu v Crans Montani. V ženskem superveleslalomu je osvojila bronasto kolajno. Prvi dve mesti sta zasedli Švicarki Maria Walliser in Michela Figini.

dajalne ne javna poslopja ne človeška bivališča sploh mi niso nikdar odpirala vrat in mi pustila, da bi se grel ob njihovem ognju ali mi dovolila, da bi užival božanske jedi z ozkih polic ob steni. Njihova vrata so mi bila vedno zaprta, a vrata krčme so bila vedno odprta. In vedno in vsepovsod sem našel krčme ob glavnih in stranskih poteh, v ozkih ulicah in ob obljudenih prometnih cestah, svetlo razsvetljene in vesele so bile, pozimi tople, poleti senčne in hladne. Resnica: krčma je bila silno imeniten kraj in bila je še več kot to!

Ko mi je bilo deset let, so bili moji starši opustili kmetovanje in se preselili v mesto. In tukaj sem z desetimi leti pričel delati na cesti kot prodajalec časnikov. To pa zato, ker smo potrebovali denarja, in zato, ker sem jaz potreboval vaje. Našel sem bil pot do javne knjižnice in sem tolikanj bral, da mi je šlo na živce. Na revnih kmetijah, kjer sem prej živel, ni bilo knjig. Na zares čudežen način sem dobil v teku časa štiri čudovite knjige na posodo in te sem kar požrl. Ena je bila življenjepis predsednika Garfielda, druga Pavla du Chaillesa. Potovanje po Afriki, tretja: neka povest pisateljica Ouida brez zadnjih štiridesetih strani, in četrta: Irvingova Alhambra. To poslednjo mi je bila posodila neka učiteljica. Kot otrok nisem bil drzen. Bil sem ves drugačen od Oliverja Twista in nezmožen, da bi prosil drugih knjig. Ko sem vrnil učiteljici Alhambro, sem upal, da mi posodi drugo knjigo. Ker pa mi je ni — bržkone je menila, da ne znam ceniti knjige —,

sem jokal vso tri milje dolgo pot od šole do doma. Čakal sem in koprnel, da bi mi posodila novo knjigo. Nešteto krat sem se ojunail, tako da je malo manjkalo, da je nisem zaprosil, vendar nisem nikdar dosegel potrebne odločnosti.

In nato je prišlo mesto Oakland; na policah tamkajšnje javne knjižnice sem odkril ves svet onstran obzorja. Tukaj je bilo na tisoče knjig, ki so bile tako dobre kot moje štiri čudežne knjige, nekatere celo boljše. Knjižnice niso bile tiste čase urejene za otroke in doživel sem čudne prigode. Spominjam se, da sem v seznamu našel knjigo: »Pustolovščine Peregrina Pickla«, ki je precej vplivala name. Izpolnil sem prijavn listek in knjižničar mi je izročil zbrana in docela neokrajšana dela Tobije Smolletta v eni sami ogromni knjigi. Bral sem vse, a predvsem zgodovino in prigode in vsa potovanja po suhem in po morju. Bral sem kar po vse dopoldneve, popoldneve in noči. Bral sem v postelji, bral pri mizi, bral spotoma v šolo in iz šole in bral med odmorji, ko so se drugi fantje igrali. Sitnost je lezla vame. Vsakemu sem odgovoril: »Izgini! Delaš me nervoznega!«

In tako sem bil z desetimi leti na ulici ter sem prodajal časnike. Za čitanje nisem imel časa. Marljivo sem se vadil in učil, kako se je treba boriti, marljivo sem se učil širokoustenja, predrznosti, prešernosti. Imel sem silno domišljijo in sem bil zelo radoveden. Med rečmi, na katere sem bil radoveden, je bila tudi krčma. Stopil sem v marsikatero in šel zopet ven. Spo-

minjam se, da je bila tiste čase na vzhodni strani Broadwaya med Šesto in Sedmo ulico od vogala do vogala ena sama vrsta krčem.

Po krčmah je bilo življenje drugačno. Možaki so govorili na ves glas, se krohotali na vse grlo in vse je bilo nekam imenitno. Tukaj je bilo nekaj več kot navadna vsakdanost, v kateri se nič ne prigodi. Tukaj je bilo življenje vedno zelo živo; kadar so padali udarci in je tekla kri in so dospeli veliki policaji, je bilo celo burno. To so bili zame veliki trenutki in glava mi je bila polna vseh mogočih divjih, hrabrih bojov srčnih pustolovcev na morju in na kopnem. Nobenih velikih trenutkov ni bilo, ko sem se vlačil po ulicah in metal časnike skozi vrata v hiše. Toda po krčmah so mi bili celo pijanci, ki so se omamljeni valjali po mizah ali po tleh, skrivnostni in občudovanja vredni.

In še več: krčme so imele pravico. Mestni očetje so jih odobrili in jim dali dovoljenje. Tedaj niso bile krčme tako strašne, kakor sem slišal praviti o njih tiste dečke, ki niso imeli priložnosti, da bi jih poznali, kakor sem jih jaz. Mogoče so res bile strašne, a to je samo pomenilo, da so bile strašno čudovite, in tisto, kar je strašno čudovito, želi prav mlad fant spoznati. Na isti način so bili strašni morski razbojniki, raztreščene ladje in bitke. In kateri zdrav fant ne bi dal svoje neumrjoče duše, da bi bil pri takih stvareh zraven?

(Dalje)